

pääjohtaja Sami Yläoutinen

20.3.2025 VTV 200-vuotisjuhlaseminaari

VTV tuottaa tietoa rakennusaineiksi julkisen talouden tilannekuvan muodostamisessa

Arvoisa valtioneuvos Vanhanen, arvoisa johtaja Brax, arvoisat juhlavieraat.
Valtiontalouden tarkastusvirasto täyttää 200 vuotta. On siis juhlan aika.

Valtiontalouden tarkastusviraston ja sen 200-vuotisen historian alku on vuoden 1824 lopussa perustettu ja keväällä 1825 toimintansa aloittanut Revisionioikeus. Sen tehtävänä oli tuomita tilit oikeiksi tai tarvittaessa virheellisiksi. Muun keskushallinnon tapaan Revisionioikeus oli rakennettu ruotsalaisista rakennuspuista venäläisin piirustuksin, kuten Boris Nolde aikanaan osuvasti totesi. Venäjältä tullut revisionioikeusperinne jatkui Suomessa yli 120 vuoden ajan, viime sotiin asti, jolloin Suomen kohtalonhetket taas vaikuttivat valtiontalouden tarkastukseen ja sen organisointitapaan.

Jatkosodan alkaessa vuonna 1941 Revisiolaitoksen rinnalle perustettiin Sotatalouden tarkastus, erillinen virasto tarkastamaan sodasta aiheutuneita menoja. Sodan jälkeen pohdittiin tarkastustoiminnan tilaa ja tulevaisuuden vaatimuksia uudessa tilanteessa. Tämän pohdinnan seurauksena tarkastustoimintaa koskenut laki uudistettiin vuonna 1948. Tuolloin luovuttiin Revisiolaitos-nimestä ja tilalle valittiin suomen kielellä Valtiontalouden tarkastusvirasto.

Tarkastusvirastoa koskevat lait ovat muuttuneet moneen kertaan, mutta vuonna 1948 määritellyt tehtävät ovat virastolla edelleen samat. Tarkastusviraston tehtävänä oli ja on tarkastaa valtion taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä tulo- ja menoarvion noudattamista. Edes viraston riippumattomuuden kannalta tärkeä siirto eduskunnan yhteyteen vuonna 2001 ei muuttanut toimenkuvaamme. Eduskunnan yhteydessä tarkastusviraston tehtävät ovat kuitenkin laajentuneet ja erilaisista valvontaan liittyvistä tehtävistä on tullut keskeinen ja tärkeä osa viraston toimintakenttää.

Tarkastusvirastolla on arvokkaat ja pitkään perusteiltaan samana säilyneet tehtävät hoidettavanaan. Tehtävät liittyvät kestävän julkisen talouden hoidon ja tehokkaan ja avoimesti toimivan valtionhallinnon turvaamiseen. Viraston arvot pyrkivät samaan. Teemme työmme vastuullisesti, objektiivisesti ja rohkeasti.

Hyvät juhlavieraat. Tässä pähkinänkuoressa tarkastusviraston lähtökohdat tuleville vuosille: Tunnistamme arvokkaat tehtävämme ja pyrimme hoitamaan ne tulevaisuuden haasteet tunnistaen. Viraston tehtävillä on kysyntää jatkossakin – mitä suuremmissa määrin. Julkisten

varojen käytön tehokkuus, lainmukaisuus ja läpinäkyvyys sekä hallinnon avoin ja tehokas toiminta ovat aina tärkeitä kulloisistakin olosuhteista riippumatta. Erityisesti niiden tärkeys korostuu taloudellisesti haastavina aikoina.

Ja haastavat ajat taloudessamme todella nyt ovat. Suomen julkisyhteisöjen pitkäaikaisen alijäämän taustalla ovat menojen tuloja nopeampi jo pitkään jatkunut kasvu sekä menojen jääminen pysyväisluonteisesti tuloja korkeammalle tasolle. Tulojen ja menojen epätasapaino ei ole suhdanneluonteinen vaan rakenteellinen haaste.

Julkisen talouden näkymissä ei – hallituksen päättämistä toimenpiteistä huolimatta – ole luvassa nopeaa käännettä parempaan, joten niukkuuden kanssa on pystyttävä elämään jatkossakin. Suomen julkisen talouden haasteet ovat mittaluokaltaan niin suuret, ettei niitä vaalikaudessa ratkaista. Tilanteemme vakavuuden toteaminen ei ole tarpeetonta synkistelyä vaan tosiasia.

Siksi talouspolitiikassa tarvitaan yhteistä, jaettava tilannekuvaa ja yhteistä, jaettava näkemystä siitä millaista julkisen talouden tilaa tavoitellaan ja millä aikataululla. Talouspoliittisten toimenpiteiden keinovalikoimaa voidaan sitten säätää poliittisten valintojen pohjalta. Kannan suurta huolta siitä, onko meillä vielä kukaan läpi poliittisen kentän jaettava käsitystä julkisen talouden haasteista ja siitä, mitä haasteiden selittäminen edellyttää. Ellei tällaista jaettava näkemystä ja tahtotilaa ole, on ylivaalikautisen johdonmukaisen talouspolitiikan harjoittaminen käytännössä mahdotonta. Toisaalta, jos onnistumme yhteisen näkemyksen luomisessa, on johdonmukaisen talouspoliittisen ohjelman luomiselle ja toimeenpanolle hyvät edellytykset. Tämä puolestaan vahvistaisi talouden toimijoiden luottamusta tulevaan ja edistäisi taloutemme resilienssiä, jonka merkitystä ei voi aliarvioida, etenkin näinä aikoina. Valtiontalouden tarkastusvirasto omalta osaltaan pyrkii mandaattinsa puitteissa tuottamaan valtiontalouden ja taloudenhoidon kannalta merkittävistä asioista luotettavaa ja olennaista tarkastus- ja valvontatietoa. Toivon, että työemme omalta osaltaan edistää yhteisen tilannekuvan syntymistä.

Hyvät juhlavieraat. Tarkastusviraston tulee siis keskittyä tarkastukseen ja valvontaan liittyvien perustehtäviensä hoitamiseen. Niihin keskittyminen ei kuitenkaan tarkoita pysähtyneisyyttä. Maailma muuttuu ja meidän tulee pysyä sen mukana. Nostan esille kolme tähän liittyvää asiaa.

- Ensiksi: valtiontalous tulee jatkossakin kohtaamaan uusia, ennennäkemättömiä haasteita ja riskejä. Tarkastuksia tulee kyetä suuntaamaan kulloinkin valtiontalouden kannalta relevanteille alueille huomioiden samalla erilaiset keskinäisriippuvuudet. Nämä haasteet eivät usein noudata hallinnonalojen rajoja. Tämä vaatii meiltä jatkuvaa valppautta ja ketteryyttä.

- Toiseksi: tarkastuksiin ja valvontaan liittyvät menetelmät kehittyvät jatkuvasti. Tästä syystä tarkastusviraston strategiassa korostamme sitä, kuinka tärkeää on kyetä hyödyntämään uusia teknologioita toiminnassamme. Teknologinen kehitys taas tunnetusti ei lopu koskaan.
- Kolmanneksi: yhteiskunnan vaatimukset julkisilla varoilla toimivia instituutioita kohtaan muuttuvat jatkuvasti. Eikä pelkkä lain kirjaimen vaatimusten noudattaminen riitä. Sen lisäksi on pidettävä kirkaana mielessä oman toiminnan tehokkuus, avoimuus ja eettisyys.

Samalla kun tarkastusviraston tulee pysyä kehityksen mukana, meidän tulee pitää kirkaana mielessämme, miksi olemme olemassa. Säilyäksemme relevanttina instituutiona, meidän ei tarvitse – eikä tule – pyrkiä valtaamaan uusia ”markkinaosuuksia”. Tärkeämpää on keskittyä hoitamaan tarkastuksen ja valvonnan tehtävät huolella.

Hyvät juhluvieraat. Lopuksi on kiitosten aika. Kunnia sille kelle kunnia kuuluu. Itse en tee yhtään tarkastusta, en suorita valvontatehtäviä enkä hoida viraston yhteisiä palveluja. Tarkastusviraston työ on luotettavaa ja vaikuttavaa siksi, koska sitä tekee äärimmäisen osaava henkilöstö. Tästä haluan esittää lämpimät kiitokseni tarkastusviraston kollegoilleni. On etuoikeus tehdä kanssanne töitä.

Hyvät juhluvieraat. Toivottavasti viihdytte tässä juhlaseminaarissamme. Kiitos.